

Література:

1. Дячкіна А.В. Україні за рік зареєстрували понад 340 тисяч нових ФОПів та компаній. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/01/8/708495/>
2. Ігумнова А.В. Облік податку на додану вартість при різних системах оподаткування. Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки (26 травня 2022 року, Житомир), 2022. С. 207.
3. Татарова М. Податки під час війни: все, що потрібно знати бізнесу. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/04/7/68537/>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 02.02.2024).
5. Пресслужба Державної податкової служби України, 21 червня 2023. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/685975.html> (дата звернення: 02.02.2024).
6. Сімків Л.Є., Побігун С.А. Тенденції розвитку малого підприємництва в Україні в умовах диспропорційності економічного зростання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 560-564.

ВИМОГИ ДО БАНКІВ СТОСОВНО ЗДІЙСНЕННЯ ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ НА ЧАС ВІЙНИ

Сарахман О.М., кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8793-592X>

Найважливішим фактором, який визначатиме розвиток українського банківського ринку у 2024 році, є тривалість війни. Якщо війна затягнеться, це може ще більше погіршити економічну ситуацію і знизити прибутковість банків.

Військовий ризик чинитиме тиск на капітал банків, і наразі найбільшим ризиком є кредитний ризик, який відображає перспективи зміни рівня негативно класифікованих кредитів у банківських портфелях та потребу у додаткових резервах під такі кредити [1].

У нормативно-правових актах Національного банку України (далі НБУ) кредитний ризик визначається як сума очікуваних втрат активів унаслідок дефолту позичальника. Коли позичальник пропускає щомісячні платежі або прострочує кредит, позикодавець несе збитки.

Навіть у разі звернення стягнення, час і гроші, витрачені на перетворення його в готівку, можуть призвести до негативних фінансових результатів для кредитора.

Кредитний ризик й надалі залишається найбільшою загрозою для банківського сектору, за 2022 рік цей ризик змусив сформувати резерви на суму понад 100 мільярдів гривень – це понад 12 % кредитного портфеля. Обсяг непрацюючих кредитів у банках за 9 місяців 2023 року скоротився на 9,6 мільярдів гривень. Станом на 1 жовтня він становив 422,5 мільярдів гривень. Загалом оцінка передбачає втрати кредитного портфелю у зв'язку із наслідками війни на рівні щонайменше 30 % [2].

НБУ продовжує поступово відновлювати вимоги до банків, які були тимчасово послаблені на початку масштабного вторгнення, включно з виконанням оцінки кредитного ризику, а також змінив низку норм, що визначають методи пруденційної оцінки кредитного ризику.

Ці зміни спрямовані на забезпечення своєчасної та адекватної оцінки банками розміру кредитного ризику з метою запобігання втраті банками ліквідності, що в цілому має сприяти їх стабільній діяльності та здатності належним чином виконувати зобов'язання перед вкладниками та іншими кредиторами.

З жовтня 2023 року відновилися окремі вимоги до положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління НБУ від 30.06.2016 року № 351 [3].

Зокрема, вимоги про визнання банком дефолту боржника, якщо боржник сплатив борг в обсязі менше ніж обсяг доходів, визнаний банком, або відбулося зменшення відсоткової ставки за кредитом більш ніж на 30 % від первинних умов договору, що не спричинене зміною ринкових умов.

При цьому введено додаткові ознаки дефолту боржників - юридичних осіб, майно яких оцінюється в індивідуальному порядку. До таких ознак, зокрема, відносяться: значне пошкодження або знищення майна, необхідного боржнику для здійснення операційної діяльності, розташування всього або значної частини господарської діяльності боржника на територіях, де ведуться бойові дії, або на тимчасово окупованій території р.ф, втрата ринків збуту чи можливості здійснювати діяльність тощо.

Такі ознаки НБУ опрацьовані зі Світовим банком та вже застосовані під час оцінки стійкості банків і банківської системи у 2023 році в межах оцінки якості активів для контролю за дотриманням банками принципів оцінки кредитного ризику [4].

Починаючи із 31 жовтня 2023 року банки почали враховувати виявлені ознаки дефолту позичальника. Відповідні ознаки мають бути відображені в системах управління проблемними активами банків.

Крім того, з 2024 р відновлено вимоги щодо оновлення та подання НБУ планів відновлення бізнесу для банків та банківських груп, які мають бути оновлені з урахуванням оновленої стратегії, бізнес-плану та фактичних показників фінансового стану банку, загальної ситуації в банківській системі та проведеного стрес-тестування за хоча б одним загальноринковим стрес-сценарієм [5].

Висновки. Оцінка впливу кредитних ризиків є важливою запорукою фінансової стабільності банку, особливо важливо в умовах війни. Наразі триває оцінка стійкості банків та банківської системи, за попередніми результатами якої банки в цілому адекватно оцінюють кредитні ризики.

Оскільки кредитний ризик продовжує залишатися основним джерелом проблем для українських банків, вони повинні чітко розуміти суть і значення усіх змін, які спрямовані на забезпечення, своєчасної та адекватної оцінки банками розміру кредитного ризику, недопущення втрати банками ліквідності, що в цілому має сприяти забезпеченню їх стабільної діяльності та здатності належним чином виконувати свої зобов'язання перед вкладниками та іншими кредиторами.

Література:

1. Банкіри попередили про найбільші ризики 2024 року URL: <https://finclub.net/ua/news/bankiry-poperedyly-pro-naibilshi-ryzyky-2024-roku.html> (дата звернення: 20.02.2024).

2. Кредитний ризик й надалі залишається найбільшою загрозою для банківського сектору, – Андрій Пишний. URL: https://lb.ua/economics/2023/02/09/545370_kreditniy_rizik_y_nadali_zali_shaietsya.html (дата звернення: 20.02.2024).

3. Національний банк України вніс зміни до порядку розрахунку банками розміру кредитного ризику. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-vnis-zmini-do-poryadku-rozrahunku-bankami-rozmiru-kreditnogo-riziku-15144> (дата звернення: 20.02.2024).

4. Змінено окремі підходи до оцінки банками кредитного ризику. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zmineno-okremi-pidhodi-do-otsinki-bankami-kreditnogo-riziku> (дата звернення: 20.02.2024).

6. Національний банк продовжує поступове відновлення «довосенних» вимог до банків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-prodovjuye-postupove-vidnovlennya-dovoyennih-vimog-do-bankiv> (дата звернення: 20.02.2024).